

Asia: VN/28937/2021

Työryhmän mietintö pienten riita-asioiden menettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työryhmän mietinnössä esitetty pienten riita-asioiden menettelyn käyttöönottaminen on kannatettava uudistus. Suunniteltu menettely on lisäksi onnistuneesti sovitettu osaksi riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyä. Koska pienriitamenettelystä on saatu myönteisiä kokemuksia muissa Suomen kaltaisissa oikeusjärjestelmissä, käyttöönotossa olisi voitu edetä rohkeamminkin. Menettelyn rajoittaminen koskemaan vain huoneenvuokra-asioita vaikuttaa saatujen kansainvälisten kokemusten valossa tarpeettomalta varovaisuudelta.

Seuraavassa muutama yksittäinen kommentti:

OK 6a luku 2 §: työryhmän mietinnössä pienriitamenettely on rajoitettu koskemaan asioita, joissa kantajan vaatimus on pääomaltaan enintään 10 000 euroa. Syyksi tähän ilmoitetaan, että ei olisi perusteltua käsitellä yksinkertaistetussa oikeudenkäyntimenettelyssä asioita, joiden taloudellinen merkitys asianosaisille on merkittävä (s. 71). Tämä viitannee siihen, että yli 10 000 euron vaatimukset eivät soveltuisi pienriitamenettelyyn oikeusturvasyistä. On kuitenkin vaikea nähdä, että pienriitamenettely olisi sillä tavalla epäluotettava, että asianosaisia tulisi suojella rajoittamalla heidän mahdollisuuttaan saattaa tätä suurempia vaatimuksia pienriitamenettelyyn esimerkiksi tilanteessa, jossa asianosaiset yhdessä katsovat sen tarkoituksenmukaisimmaksi tavaksi ratkaista riitansa.

Muistinvaraisesti Tanskassa asianosaiset voivat yhteisestä sopimuksesta siirtää asian pienriitamenettelyyn ilman vaatimuksen rahamäärään liittyviä rajoituksia. Mitään estettä ei liene sille, myös Suomessa luotettaisiin asianosaisiin vastaavalla tavalla ja säädettäisiin mahdollisuudesta saattaa asia pienriitamenettelyyn asianosaisten yhteisellä sopimuksella ilman riidan määrään liittyviä rajoituksia. Mikäli käsittelyssä ilmenisi pelättyjä oikeusturvaloukkauksia, ne olisivat viime kädessä korjattavissa muutoksenhaussa. Lisäksi on muistettava, että tuomioistuin kontrolloi tilannetta

kaikissa tapauksissa, sillä se voi tarvittaessa OK 6a:2:n nojalla todeta, ettei asiaa ole sen laadun tai laajuuden vuoksi mahdollista käsitellä pienriitamenettelyssä.

OK 6a luku 11 §: työryhmän mietinnössä ehdotetaan, että käräjäoikeus olisi vapautettu velvollisuudesta laatia yhteenveto, ja sen laatiminen jätettäisiin käräjäoikeuden harkintaan. Tämän tarkoituksenmukaisuutta voidaan kuitenkin epäillä.

Pienriitamenettelyssä voisi olettaa olevan tavallista yleisempää, etteivät asianosaiset kykene muodostamaan lausumiaan oikein tai ymmärtämään vastapuolen esityksiä. Ei myöskään voida pitää itsestään selvänä, että tuomari kykenee aina tulkitsemaan näitä lausumia oikealla tavalla. Asianosainen ei myöskään aina välttämättä osaa jäsentää asiaansa selkeäksi kokonaisuudeksi ilman tuomioistuimen apua – juuri tätä tarkoitusta varten kirjallinen yhteenveto on oikeudenkäynnin asianosaiselle olennainen tuki.

Ennemmin tulisikin kysyä, eikö yhteenveto ole nimenomaan pienriitamenettelyssä useammin tarpeellinen kuin muissa riita-asioissa, joissa asianosaisilla on tyypillisemmin käytössään oikeudenkäyntiavustaja. On toki ymmärrettävää, että yksinkertaisimmissa asioissa yhteenvedon laatiminen saattaa tuntua tarpeettomalta. Tästä huolimatta painavampana argumenttina voidaan pitää sitä, että yhteenveto on tällaisissakin tapauksissa nopeasti ja vaivattomasti laadittavissa, minkä lisäksi yhteenveto joka tapauksessa hyödyttää asianosaisia. Kun otetaan huomioon tuomioistuimen korostunut prosessinjohtovelvollisuus pienriita-asioissa (OK 6a:9) sekä se, että yhteenveto toimii tuomarin keskeisenä välineenä informatiivisessa prosessinjohtamisessa, olisikin tarkoituksenmukaisempaa säätää, että tuomioistuimen on aina laadittava kirjallinen yhteenveto kaikissa pienriitamenettelyssä käsiteltävissä asioissa.

OK 6a luku 12 §: esitetty säännös on periaatteellisesti merkittävä. Mietinnön (s. 92, alin kappale) perusteella saa / voi saada sen käsityksen, että säännöksen nojalla voitaisiin rajoittaa todistelua jopa tilanteessa, jossa rajoittaminen vaarantaisi asiassa annettavan tuomion oikeellisuuden. Toisaalta mietinnössä todetaan myös, että säännös tulisi vain harvoin sovellettavaksi. Tämä herättää kysymyksen, onko perusteltua lähteä murentamaan tuomio-oikeellisuuden asemaa säännöksellä, jonka käyttö jo ennakolta arvioidaan marginaaliseksi. Ehkä tähän liittyen parempi vaikuttavuus voidaan saavuttaa OK 17:8:n käytön tehostamisella. Lisäksi on huomioitava, että tuomari voi kaikissa tapauksissa keskustella asianosaisen kanssa todistelun tarpeellisuudesta. Nämä näkökohdat huomioiden säännöstä voitaneen pitää tarpeettomana ja tuomio-oikeellisuuden näkökulmasta jopa haitallisena eikä sitä siksi tulisi ottaa lakiin.

